

Študijo je pisatelj posvetil ekscelenci Nikoli Henrikoviću pl. Hartwigu, „carsko-ruskom poslaniku na srpskom dvoru“, torej pred kratkim umrlemu znamenitemu ruskemu diplomatu, ki je po vsej priliki za avtorja posredoval pri „Ruskem arheološkem institutu“ v Carigradu.

Dr. Fr. Ilešič.

Milan Ćurčin, Jambski stih v srbskem pesništvu. „Srpski književni glasnik“, broj 322. Beograd, 16. junija 1914.

V tem članku dokazuje Ćurčin, da v srbskem pesništvu pravzaprav sploh ne eksistira jambski stih, dasi ga mnogi iščejo in nahajajo pri Branku Radičeviću, Lazi Kostiću, Gjuru Jakšiću, Vojislavu Iliću in Milanu Rakiću. Pri tem naglašja, da v takozvanih muzikalnih jezikih sploh ni treba popolnega skandiranja. Da tako skandiranje ni mogoče, niti bi bilo umestno v narodnih pesmih, to je znano; a v umetni poeziji bi nam kaj takega nagajalo, ker smo vajeni verzov v formi nemške poetike. Pri tem pa pozabljamo, da se romanski verzi v ritmu svobodneje gibljejo, in da se na pr. francoski stih ne more meriti po stopah kakor nemški. „Srpski jezik stoji u tom pogledu izmedju romanskih i germanskih stiha: ritam je u njemu odredjeniji nego u francuskome stihu, ali ne toliko odredjen i čvrst kao u nemačkom“. V narodnih pesmih na pr. prevladujejo trohejske stope, a v toliki meri, da je Goethe iz njih deseterca mogel narediti peterostopen jamb.

Dr. Fr. Ilešič

Naše revije

Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko . . . Uredniki: Dr. Josip Gruden, dr. Jos. Mantuani, dr. Gv. Sajovic. Nova vrsta. Let. V, zvezek 1—2, 3. V Ljubljani 1914.

Za zgradbo zgodovine umetnosti na Slovenskem je prispeval Viktor Steska solidno študijo o slikarju Leopoldu Layerju in njegovi šoli (str. 1—35). Z znano akribijo je zbral pisatelj življenjepisne podatke umetniške rodbine Layerjeve v Kranju. Kar nam pripoveduje ustno izročilo o ponarejanju denarja obeh bratov Layerjev v dobi francoske okupacije, o tem nam vedo tudi povedati marsikaj istodobna tajna policijska poročila, ki jih hrani arhiv notranjega ministrstva na Dunaju. Leopold Layer (1752—1828) je slikal mnogo in silno urno. Njegove slike, freske in oljate, so razširjene po vsem Gorenjskem. „Malo je župnij v kranjski in radovljiški dekaniji, ki bi se ne mogle ponašati s kako Layerjevo sliko“. Fina karakteristika Layerjeve umetnosti in obširni seznam njegovih slik, kakor tudi slik njegovih učencev, daje tej odlični monografiji posebno važnost. — Prof. dr. K. Capuder skuša na podlagi listin rešiti nejasno vprašanje o nastoju grofije Goriške ter je prišel do sledečih zaključkov: „Sedanja grofija Goriška pripada v zgodnjem srednjem veku Italiji. Šele ko postane samostojna in pride v oblast nemškega grofovskega rodu, stopi v direktno zvezo z Nemčijo. Samostojna grofija Goriška, kakor jih pozna nemška državna uprava za časa Otonov, ne obstoja. Grofija Goriška se polagoma razvije iz onega okrožja, katerega je cesar Oton III. l. 1001 podaril oglejski cerkvi in grofu Verihenu ter ga osvobodil nadoblasti furlanskih grofov. Šele v 13. stoletju smemo govoriti o grofiji Goriški“ (str. 39). — Dr. Fr. Stele

je začel priobčevati „Umetnostno-zgodovinske izpiske iz arhiva cerkve sv. Petra v Ljubljani“ (str. 39–48), ki jih Iv. Vrhovec v svoji zgodovini šentpeterske fare ni mogel porabiti. Po mnenju objavitelja je tako gradivo neobhoden predpogoj za umetnostno topografijo, kakor tudi za vsako posamezno študijo o domačih umetninah. — Iz Apihove zapuščine je objavil dr. Fr. Kotnik letak graške „Slovenije“ iz l. 1849; ž njim bo ustrezno zgodovinarjem, ki se bavijo z našim ustavnim življenjem. — C. kr. ravnateljstvo idrijskega rudnika je objavilo začetek članka „Die dritte Okkupation Idrias durch die Franzosen im Jahre 1809“ (str. 53–62.) — Za lokalno zgodovino čitamo redkokdaj tako zanimive prispevke, kakor je „Nekdanje brodarstvo po Savi, (123–136), ki ga je napisal Anton Planinc, posestnik na Brodu nad Boštanjem ob Savi, in ki ga je iz njegove zapuščine za javnost priredil prof. Jos. Wester; ž njim se je Vrhovčev spis o čolnarjih in brodnikih na Ljubljani in Savi v marsičem popolnil in pojasnil. — V deželni muzeju „Rudolfinum“ so zadnji čas razstavljeni dokumenti, deloma v izvorniku, deloma v fotografičnih snimkih, ki nam v glavnih potezah predočujejo razvoj latinske pisave. V pojasnilo in boljše umevanje teh dokumentov je napisal dr. Jos. Mal pregleden „Razvoj naše pisave“ (str. 136–143). — Jos. Erker se spominja Ivana Ant. Dolničarja ob dvestoletnici njegove smrti z daljšim nemškimi člankom (str. 144–153), ki pa nam ne nudi ničesar novega. — Ožjemu krogu prirodoslovnih strokovnjakov je namenjena dr. Fr. Megušarjeva študija „Oekologische Studien an Höhlentieren“ (str. 63–83). Ornitologi bodo dr. Gv. Sajovcu hvaležni za vestno sestavljeno poročilo „Iz ptičjega življenja na Kranjskem v letih 1912 in 1913“ (str. 153–173), ki je nadaljevanje enakih poročil prejšnjih let. — Oddelek „Slovstvo“ poroča redno o vseh važnejših publikacijah zgodovinske, zemljepisne in prirodopisne vsebine, ki se tikajo Kranjske. Pri bibliografskih beležkah je želeli, da se doda naslovu vsaj še kratka vsebina dotičnega članka, da dosežejo taki pregledi tudi svoj namen; kajti z naslovom samim nam često ni mnogo pomagano. — Med manjšimi zapiski naj opozorim v prvi vrsti na Seidlov nekrolog † Edvardu Suessu (str. 180–184), ki nam riše v jasnih potezah življensko delo velikega geologa, ustanovitelja tektonike. — Prof. Perušek zavrača v daljšem dodatku k svojim imenoslovnim črticam nekatere trditve ravn. L. Pintarja o krajnih imenih, ki jih je priobčil v „Lj. zvonu“.

„Muzejsko društvo“ je imelo v začetku l. 1914 — 321 članov, med temi tri častne in tri dopisujoče, torej približno isto število, kakor ga izkazuje mariborsko „Zgodovinsko društvo“. Društvo zamenjuje svoje publikacije s 113 znanstvenimi društvi (in sicer 36 slovanskimi in 77 neslovanskimi) ter z 12 znanstvenimi akademijami. Po strokovni razporedbi jih je 32 prirodopisnega značaja, ostala pa zgodovinskega in filološkega. Pripravlja se izdaja znanstvenega dela „Flora carniolica“ izpod peresa šol. svet. prof. Alfonza Paulina. — Deželni odbor kranjski in ministstvo za bogočastje in uk sta naklonila društvu redno podporo.

Napredek, ki smo ga z veseljem opazovali pri vsakem novem letniku „Carniole“, naj ostane urednikom zvest tudi v bodoče! Dr. J. Š.

Časopis za zgodovino in narodopisje. Izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru. Urejuje Anton Kaspret. 10. letnik, snopič 1–4.

Na prvem mestu priobčuje dr. A. Stegenšek članek o Julijanu Valentu, ptujskem protiškofu, ki so ga smatrali za povod, da so Goti opustošili Ptuj. Na podlagi podrobne analize edinega vira iz l. 381. zavrača pisatelj Slekovčeva in Schwachova poročila (str. 1–7). — Milko Kos je zbral iz „Liber confraternitatum Seccoviensis“ slovenska osebna imena, ki jih je v viru okoli sto. Ta imena je nosil

„del slovenskega življa, kateri je, kakor dokazano, bival v 11. in 12. stoletju še po današnjem Zg. Štajerskem“. — Slovenske prisege preteklih stoletij niso važne le kot jezikovni spomeniki, ampak tudi s pravnega stališča, kar je pokazal dr. J. J. v Časopisu l. 1911. Temu članku je dodal dr. Fr. Kotnik nekaj opomb glede rokopisa, ki se je nekoč hranil v Jarnikovi zapuščini, ter je objavil slovensko fevdno prisego krškemu škofu iz l. 1653 (str. 26—35). — V „Malih izvestjih“ se nadaljujejo koroške narodopisne črtice („Teritev v Slov. Plajbergu“); A. Kaspret poroča o pridvižnem zemljevidu bovškega glavarstva iz začetka 17. stoletja, ki ga je izdelal tedanji glavar bovškega glavarstva Filip Juri Gera. Fr. Kovačič tolmači imena „Vodole“ in „Naraplje“; isti pisatelj je nabral nekaj podatkov za zgodovino Šoštanja.

V zadnjem dvojnatem snopiču je objavil neumorni tajnik društva Fr. Kovačič daljši članek iz gospodarske zgodovine dominikanskega samostana v Ptujju, ki je bil ustanovljen l. 1230 in zaprt l. 1786. Članek prinaša obilico zanimivih podrobnosti za zgodovino raznih krajev po Srednjem in Spodnjem Štajerskem (str. 59—120). — V naslednjem članku: „Andrej Schuster-Drabosnjak“ (str. 121—140) je dr. Fr. Kotnik napisal na podlagi svojih dosedanjih študij in novih virov monografijo o tem zanimivem narodnem pesniku, ki se je porodil l. 1768 in umrl okoli l. 1824. — Iv. Steklasa piše (str. 140—144) o mejah Savinjske marke in sklepa, da je „tekla meja med Savinjsko in Kranjsko marko od Litije ob Savi proti Zatični ter ob Temenici do Trebnjega in od tukaj na Krko pri današnjem Novem mestu in potem ob levem bregu Krke do izliva v Savo“. — Fr. Ramovš priobčuje v „Slovenskih doneskiz iz Trubarjevih del“ (str. 144—151) besede, ki jih Pleteršnikov slovar nima in izmed važnejših tudi one, ki jih Pleteršnik sicer navaja, a nima Trubarjevega citata. Lep in skrbno obdelan kamen za zgradbo zgodovinskega besednjaka našega jezika! — Dr. Lj. Pivko piše o „pustni kobili (rusi, šargi, gambeli, košuti itd.)“, pustnem običaju, ki je znan pod raznimi imeni malone po vsem Slovenskem in ki ne more biti nemškega izvira, ker je tako star in tako razžirjen, celo daleč izven evropskih mej, kjer pač ni mogoče govoriti o kakem nemškem vplivu ali izviru in ki je gotovo ostanek starih poganskih obredov. — Številki je priložena tudi prva pola Kūharjeve zelo zanimive zbirke „Národno blágo vogrskij Slovāncof“, pisane v ogrski slovenščini.

S to številko zaključuje društvo 10. letnik svojega glasila in praznuje tako nekak jubilej, ob katerem sta lahko društvo in urednik njegovega glasila, prof. A. Kaspret, zadovoljna. Število članov raste, polagoma sicer, krog Časopisovih sotrudnikov se širi in Časopis sam dobiva v znanstvenem svetu vedno več veljave in ugleda, posebno seveda v slovanskem. Žal, da razvoj društva ni tako krepak, da bi društvo in urednik lahko izvršila vse one lepe načrte, ki jih imata. A še eno zadoščenje in veselje imata ob desetletnici, ko vidita, da se zgled, ki ga dajeta, posnema. Korošci so si ob petstoletnici ustoličenja koroških vojvod ustanovili „Društvo za zgodovino in narodopis koroških Slovencev“, in na Goriškem se že leta in leta marljivo zbira gradivo za narodni muzej. Vse to je znak, da je prepričanje, kako velike narodne važnosti je naša zgodovina in naš narodopis, prodrlo tudi drugje. Da je ta nauk celo dolgo desetletje našemu „narodno-gospodarsko-materijalističnemu“ času — vkljub velikim žrtvam — dajalo in pri tem doseglo tako lepe uspehe, to je ob tej desetletnici veliko in lepo zadoščenje Zgodovinskemu društvu in njegovim trudoljubnim članom.

J. A. Glonar.